

รูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด*

PATTERN OF SOCIAL CAPITAL PROMOTION TO COMMUNITY

EMPOWERMENT FOR MANAGING DRUGS PROBLEMS

วรพล นาหนองตม

Vorraphol Nanongtoom

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand

E-mail: vorraphol.nan@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทุนทางสังคม ที่เกี่ยวกับลักษณะประเภท การทำหน้าที่ของทุนทางสังคมในชุมชน 2) กำหนดรูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด และ 3) ยืนยันรูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน พื้นที่ในการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ ชุมชนบ้านทุ่งโปรง ตำบลกุดจิก อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ส่วนการศึกษาเชิงปริมาณพื้นที่ในการศึกษา คือ จังหวัดหนองบัวลำภู โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลประชากรทั้งหมด 8,244 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 390 คนที่ได้จากการคำนวณสูตร Taro Yamane การสุ่มแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและสถิติสมการความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (LISREL)

ผลการวิจัยพบว่า

ทุนทางสังคมมีลักษณะเป็นทุนที่ยึดติดอยู่ในโครงสร้างสังคมในชุมชน ประเภททุนมนุษย์ ทำหน้าที่นำความรู้ประสบการณ์มาแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ประเภททุนทางสังคมในสถาบัน ได้แก่ ทุนทางสังคมในครอบครัวทำหน้าที่สร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ทุนทางสังคมในชุมชนทำหน้าที่สร้างความไว้วางใจกันร่วมแรงร่วมใจกันในการต่อต้านยาเสพติด ทุนทางสังคมในโครงสร้างทำหน้าที่สร้างวิถีชุมชนบนแบบแผนที่ดีในการดำเนินชีวิตให้ห่างไกลยาเสพติด ประเภททุนทางปัญญาและวัฒนธรรมทำหน้าที่สร้างความกลมเกลียว หลอมรวมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชนให้มีวิถีชีวิตที่ดีงาม จะเห็นได้ว่าทุนทางสังคมได้ผสมผสานนำไปสู่การจัดการตนเองของชุมชนด้านยาเสพติดทั้งนั้น ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติดได้รับอิทธิพลทางตรงจากทุนทางสังคมในครอบครัว ($\beta=1.34$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

* Received 27 August 2019; Revised 18 September 2019; Accepted 20 September 2019

0.05 รูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด จำเป็นต้องอาศัยทุนทางสังคมทุนทางสังคมในครอบครัว ทุนทางสังคมในชุมชน ทุนทางสังคมในโครงสร้าง ทุนทางปัญญาและวัฒนธรรมโดยการสร้างภูมิคุ้มกันให้สมาชิกในครอบครัว

คำสำคัญ: ทุนทางสังคม, ชุมชนจัดการตนเอง, ยาเสพติด

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study social capital about types, kind and the ability of people to work together in communities, 2) to set the pattern of social capital promotion to community empowerment for managing drugs problems, and 3) to confirm the pattern of social capital promotion to community empowerment for managing drugs problems. This study is mixed-methods research. The location of qualitative research was Ban Thung Prong, Kut Chik Sub-district, Mueang district, Nong Bua Lam Phu province. The data were collected from a semi-structured interview by using content analysis in research. Next part is quantitative research, the location of this study was Nong Bua Lam Phu province; the data were collected from the questionnaire in total 8,244 papers to get sample group 390 people and using Taro Yamane formula as Multi-stage sampling. After that was analyzed data by using Descriptive Statistics, and Linear Structure Relationship Model. (LISREL)

Result of the research:

The social capital was attached to the social organization of the community. The duties of human capital were given information about the solution to drugs problems. There were many kinds of social capital, such as the family institution should be provided basic information about the problems of drugs. The duties of the social institution need to support each other to prevent drugs problems, including with the duties of the social institution of social organization in a community were preventing drugs problems as well, and the duties of Intellectual capital and culture were creating the unity among people in the community. The result showed that the management process in the community to fix the drugs problems has a direct impact from a family institution ($\beta=1.34$) as statistical significance 0.05 level. The pattern of social capital promotion to community empowerment for managing drugs problems needs to

get support from family capital, social capital, intellectual capital, and culture by starting from the family members.

Keywords: Social Capital, Community Empowerment, Drugs

บทนำ

ยาเสพติดชุมชนบ้านทุ่งโปรง ตำบลกุดจิก อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่เลือกศึกษาเนื่องจากในสภาพการณ์การขยายตัวของการพัฒนาแบบทุนนิยม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อผู้คนในชุมชนหมู่บ้านในพื้นที่ในหลาย ๆ ด้าน ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว เครือญาติ กลุ่มและชุมชนโดยเฉพาะปัญหา ยาเสพติด ผู้ที่อยู่กับปัญหา อาจตอบสนองต่อปัญหาไม่เหมือนกัน มีความแตกต่างหลากหลาย ตั้งแต่ระดับไม่มีการแก้ไขเลย เพราะปัญหามันใหญ่และเรื้อรังเกินไป เกี่ยวพันกันหลายสาเหตุจนทำให้ผู้ที่อยู่กับปัญหาไม่รู้ว่าจะแก้อย่างไร จึงต้องทนอยู่กับมันอย่างไร้อนาคต และบ่อยครั้งที่ส่วนหนึ่งของปัญหาคือ ความเป็นตัวใครตัวมันของผู้ที่อยู่กับปัญหานั้นเอง ทำให้ไม่เพียงแต่ปัญหาไม่ได้รับการแก้ไขเท่านั้น กลับทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกด้วย เช่น ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับปัจเจก เป็นต้น การที่จะแก้ปัญหานั้นสามารถทำได้ถ้าปัจเจกมีพลังที่จะสู้แล้วหาหนทางแก้ไข รวมถึงการร่วมมือกับคนอื่นในครอบครัว เครือญาติ หรือกลุ่มที่ประสบปัญหาเหมือนกัน แต่ถ้าปัจเจกมีความเป็นตัวใครตัวมันก็จะหันเข้าหาวิธีการนอกรูปแบบ เช่น เสี่ยงโชค เล่นการพนัน หันเข้าหา ยาเสพติด ก็ยังจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนมากขึ้น (สิทธิธัญ ประพทุธนิตสาร, 2556)

ต่อมานานาชาติได้มีการตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อสังคม ดังจะเห็นได้จากการประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยการใช้ยาในทางที่ผิด และการลักลอบใช้ยาเสพติด (International Conference on Drug Abuse and Illicit Trafficking: ICDAIT) ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ที่ประชุมได้มีมติให้เสนอสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) ขอให้กำหนดวันที่ 26 มิถุนายนของทุกปีเป็น “วันต่อต้านยาเสพติดโลก” (หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก, 2558) จากการที่ประเทศไทยได้ดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุก ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ส่งผลนำไปสู่การทำลายแหล่งผลิต จับกุมสกัดกั้นยาเสพติด สารเคมี ในประเทศเพื่อนบ้านได้เป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีการลักลอบผลิตยาเสพติด การลักลอบนำเข้าเคมีภัณฑ์และสารตั้งต้นจากต่างประเทศเข้าสู่พื้นที่ในภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามรัฐได้พยายามใช้แนวทางการป้องกันปราบปรามในการแก้ไขปัญหายาเสพติดตลอดมา โดยเฉพาะการนำทุนทางสังคมมาแก้ปัญหาในระยะต่อมา ซึ่งแนวคิดเรื่องทุนทางสังคมเริ่มเป็นที่แพร่หลายในสังคมไทยเมื่อพ.ศ. 2540 ในครั้งที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจ จึงได้มี

การย้อนมองกลับไปว่าการพัฒนาก่อนหน้านั้นว่า ปัญหาวิกฤตที่เกิดขึ้นมาจากสาเหตุใด แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนควรเป็นเช่นไร ทูตทางสังคมถือว่าเป็นอีกหนึ่งคำตอบของชุมชนที่จะสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ (สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม, 2542)

ในกิจกรรมการแก้ไขปัญหาเสพติดในงานวิจัยนี้ หมายถึงการแก้ปัญหาโดยใช้ทุนทางสังคมในชุมชน และคำนึงถึงทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ถ้าชุมชนมีกลุ่มสตรีที่เข้มแข็งก็อาจจะใช้กลุ่มสตรีช่วยในการพูดคุยกับพ่อแม่ของเด็กให้มาช่วยแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยกันหรือชุมชนใดที่มีผู้นำซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาและมีศักยภาพของชุมชนก็อาจขอให้ช่วยชักชวนให้ผู้ค้าผู้ขายกลับใจก็ได้ หรือทุนทางสังคมในด้านพิธีกรรมความเชื่อ เช่น การรับขวัญ การสาบาน หรือแม้กระทั่งความเชื่อเรื่องผีซึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนเชื่อถือก็สามารถนำมาเป็นวิธีแก้ปัญหาได้ นอกจากนี้ ยังรวมไปถึงศิลปวัฒนธรรมประเพณี ความเป็นญาติมิตร ความเห็นอกเห็นใจ สิ่งที่มีพลังที่แก้ปัญหาเรื่องนี้ เรียกว่า พลังทางสังคม หรือทุนทางสังคม คือการที่เอาคนมารวมกันเพราะอันนี้จะช่วยได้มาก ถ้าคนเข้าใจกันดี เอาความดี เอาความรู้มารวมกัน ก็จะเกิดทุนทางสังคมซึ่งสามารถแก้ปัญหาได้ทุกอย่าง (สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2552) เนื่องจากรัฐและชุมชนได้พยายามแก้ไขปัญหาเสพติดมาทุกวิถีทางแล้ว ดังนั้น การนำเอาทุนทางสังคมที่มีอยู่ในพื้นที่มาแก้ปัญหาน่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสม

ดังนั้น หลักการสำคัญของชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติดในการวิจัยครั้งนี้ คือพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาเสพติดหรือปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนจะสำเร็จลงได้ต้องขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของชุมชน จิตสำนึกขององค์กรชุมชนและชุมชนต่อปัญหานั้น ๆ การประสานความร่วมมือในการแก้ปัญหากับทุกฝ่าย การปรับใช้เทคนิควิธีการที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาของชุมชน บทบาทที่เหมาะสมระหว่างองค์กรภาครัฐเอกชนและองค์กรประชาชน ระบบสนับสนุนเอื้ออำนวย และสภาพความสัมพันธ์ภายในชุมชน การกระตุ้นหรือส่งเสริมอย่างไรให้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ขึ้นมาได้ ซึ่งความจริงแล้วชุมชนมีความเข้มแข็งในหลาย ๆ ด้านที่พร้อมจะแก้ไขปัญหาเสพติดได้ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2552)

การเรียนรู้ การสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นด้วยการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีในชุมชนและความอบอุ่นในครอบครัว เพื่อแก้ไขปัญหาเสพติดเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะพื้นที่เป้าหมายที่เลือกในครั้งนี้มีลักษณะเป็นตัวแทนของการเกิดวิกฤตในชุมชนหมู่บ้านโดยทั่ว ๆ ไป การส่งเสริมทุนทางสังคม ด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ป้องกันยาเสพติดได้ด้วยตนเองมีภูมิคุ้มกันที่ดี เป็นชุมชนที่ปลอดยาเสพติด จึงจำเป็นต้องอาศัยทุนทางสังคมในพื้นที่ เพื่อให้เป็นชุมชนที่สามารถจัดการตนเองในด้านการป้องกันยาเสพติดได้อย่างจริงจังและยั่งยืน จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงจะดำเนินการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด” ในจังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อค้นหาว่าสภาพทุนทางสังคม

ที่มีอยู่ในชุมชนมีลักษณะเป็นอย่างไร มีทุนทางสังคมประเภทใดบ้าง และการกำหนดรูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน อันจะนำไปสู่การใช้ทุนทางสังคมในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด จึงมีความจำเป็นต้องหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้นในชุมชนหมู่บ้านเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทุนทางสังคม ที่เกี่ยวกับลักษณะ ประเภท และการทำหน้าที่ของทุนทางสังคมในชุมชน
2. เพื่อกำหนดรูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด
3. เพื่อยืนยันรูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) และการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Study) การศึกษาเรื่องรูปแบบ การส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ใช้วิธีวิทยาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดให้มีการศึกษาบริบทชุมชนผ่านการศึกษาในประเด็นประวัติความเป็นมาของชุมชน เกี่ยวกับสภาพทางกายภาพ สภาพสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจของชุมชน สังคมวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างคนภายในชุมชนและภายนอกชุมชน วัฒนธรรม จารีต ประเพณี ทั้งนี้เพื่อให้ได้ประเด็นเกี่ยวกับลักษณะทุนทางสังคม ประเภท ทุนทางสังคม และหน้าที่ทุนทางสังคม

ระยะที่ 2 ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยจะได้นำผลจากการศึกษาค้นคว้าจากการศึกษาบริบทชุมชนและทุนทางสังคมมาสรุปเป็นแบบแผนความรู้เกี่ยวกับทุนทางสังคมในรูปแบบของตัวแปรเชิงสาเหตุ การวิเคราะห์เมทริกซ์ความสัมพันธ์ (Correlation Matrix) เพื่อนำผลลัพธ์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากการวิเคราะห์ ไปสู่การวิเคราะห์สมการโครงสร้างชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ระหว่างตัวชี้วัดชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติดกับตัวชี้วัดทุนมนุษย์ ตัวชี้วัดทุนทางสังคมในครอบครัว ตัวชี้วัดทุนทางสังคมในชุมชน ตัวชี้วัดทุนทางสังคมในโครงสร้าง และตัวชี้วัดทุนทางปัญญาและวัฒนธรรมทั้งนี้ตัวแปรเชิงสาเหตุที่ผ่านการแจกแจงและจัดหมวดหมู่ในระดับของการวัดตัวแปรซึ่งประกอบด้วยทุนมนุษย์ ได้แก่ 1) ความรู้ 2) ทักษะ/ประสบการณ์ 3) การเรียนรู้ 4) จิตสำนึก ทุนทางสังคมในครอบครัว ได้แก่ 1) ความอบอุ่น 2) การปรึกษาหารือ 3) การอบรมขัดเกลา 4) ภูมิคุ้มกัน ทุนทางสังคมในชุมชน ได้แก่ 1) ค่านิยม 2) ข้อห้ามของชุมชน 3) การประนีประนอม 4) การเฝ้าระวัง ทุนทางสังคมในโครงสร้าง ได้แก่ 1) บรรทัดฐาน 2) เครือข่าย

3) สิ่งแวดล้อม 4) การสนับสนุน และทุนปัญญาและวัฒนธรรม ได้แก่ 1) คติความเชื่อ 2) จารีตชุมชน 3) ฮีตสิบสอง บุญประเพณี 4) ภูมิปัญญา ผู้วิจัยจะนำไปใช้สำหรับการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับชุมชนในการจัดการตนเองด้านยาเสพติด เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับทุนทางสังคม (ตัวแปร) ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการตนเองของชุมชนด้านยาเสพติดมากำหนดรูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด

ระยะที่ 3 ผู้วิจัยนำเอาองค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณจากระยะที่ 2 มายืนยันรูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติดผ่านเวทีระดมความคิด

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยมี 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้อาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนบ้านทุ่งโปรง ซึ่งประกอบด้วย บ้านทุ่งโปรงเหนือ หมู่ที่ 2 บ้านทุ่งโปรงใต้ หมู่ที่ 3 บ้านทุ่งโปรงสามัคคี หมู่ที่ 11 บ้านทุ่งโปรงพัฒนา หมู่ที่ 12 บ้านทุ่งโปรงศรีวิไล หมู่ที่ 13 ตำบลทุ่งโปรง อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัว จำนวน 12 คน

2. ประชากร ข้อมูลจากจำนวนหมู่บ้านในจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 687 หมู่บ้าน ใช้ประชากรกลุ่มผู้นำชุมชนหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้มีศักยภาพในชุมชนหมู่บ้านละ 12 คน รวมขนาดของประชากร 8,244 คนในการศึกษาเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชน/ผู้นำชุมชนในจังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบด้วย อำเภอเมืองหนองบัวลำภู อำเภอนากลาง อำเภอนาวัง อำเภอสุวรรณคูหา อำเภอศรีบุญเรือง และอำเภอโนนสัง

ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในรายละเอียด ผู้วิจัยได้จำแนกรูปแบบของการนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 3 รูปแบบดังนี้

1. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ซึ่งเป็นการบรรยาย อธิบายความเป็นจริงจากปรากฏการณ์ทางสังคมตามกรอบแนวคิดทฤษฎี เพื่อทำความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยงของกระบวนการสร้างชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด รวมทั้งการจัดกลุ่มข้อมูลและการตีความเพื่อทำความเข้าใจกับนิยามความหมายรูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด

2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าฐานนิยม และค่าพิสัย เพื่อทำความเข้าใจกับข้อมูลทั่วไปของประชากรที่ศึกษา ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลด้วยแผนภูมิตาราง

3. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและสถิติสมการความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัย (Factor Analysis) คำนำหนักความสำคัญขององค์ประกอบปัจจัยของทุนทางสังคมที่มีต่อรูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด

3.2 ผลการวิเคราะห์อิทธิพล (Path Analysis) เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลของทุนทางสังคมที่มีผลต่อรูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด

3.3 ผลการวิเคราะห์ประมาณค่าพารามิเตอร์ในการวิเคราะห์ถดถอย (R^2) เพื่ออธิบายอำนาจในการพยากรณ์ (Power of Prediction) รูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด

3.4 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบความยืดหยุ่นของทุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด

4. การนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ผลการวิจัย

1. สภาพทุนทางสังคม ที่เกี่ยวกับลักษณะ ประเภท และการทำหน้าที่ของทุนทางสังคมในชุมชน พบว่า ชุมชนบ้านทุ่งโปรงตั้งแต่อดีตมา มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ มีประวัติความเป็นมาของการอยู่ร่วมกันมาอย่างเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีระบบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเองได้และตั้งอยู่บนพื้นฐานทางศีลธรรม วัฒนธรรม จารีต ประเพณีที่ดีงาม มีการจัดองค์กรทางสังคมที่เข้มแข็ง มีผู้นำที่มีคุณธรรม มีกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม โดยผ่านกระบวนการทางสังคมด้านต่าง ๆ อันแสดงให้เห็นถึงทุนทางสังคมของชุมชนแต่อดีตมา

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) ทุนทางสังคมในภาพรวม

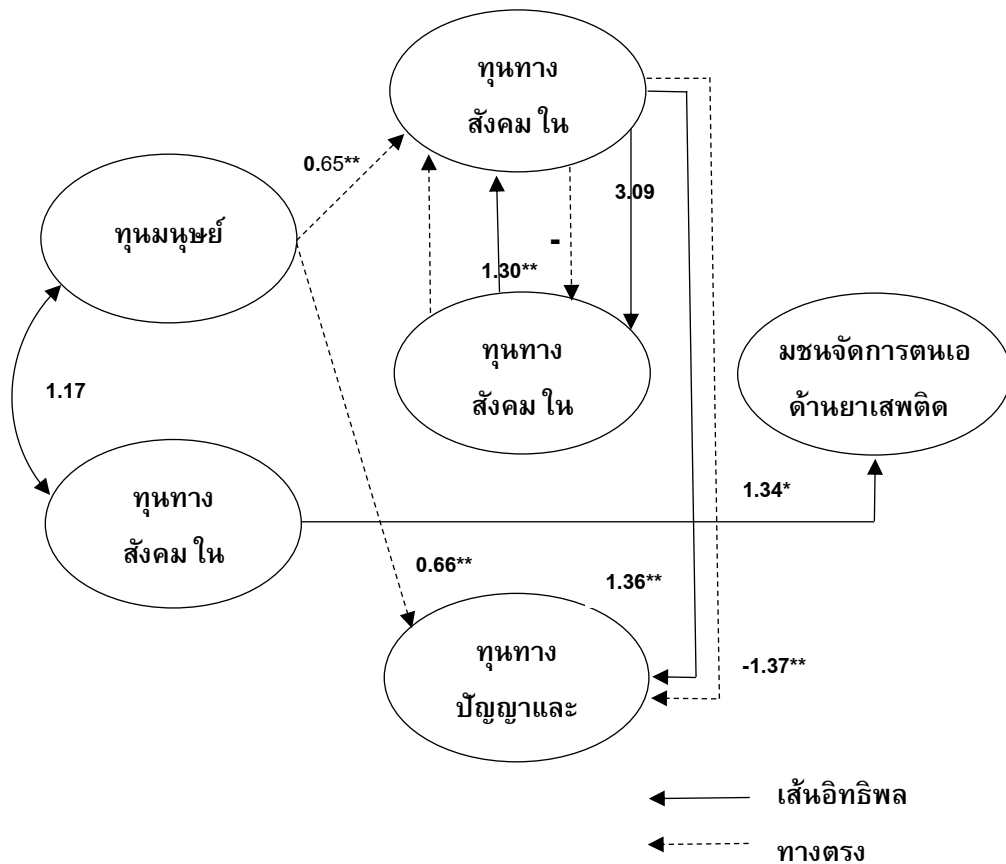
ทุนทางสังคม	$\bar{X}$	SD.	แปลค่า
1. ทุนมนุษย์	3.51	0.57	มาก
2. ทุนทางสังคมในครอบครัว	4.12	0.53	มาก
3. ทุนทางสังคมในชุมชน	3.49	0.67	ปานกลาง
4. ทุนทางสังคมในโครงสร้าง	3.58	0.57	มาก
5. ทุนทางปัญญาและวัฒนธรรม	3.58	0.67	มาก
ภาพรวม	3.66	0.47	มาก

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ในภาพรวมทุนทางสังคมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 ($\bar{X}=3.66$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 ($SD.=0.47$) เมื่อพิจารณารายทุน พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ทุน มากที่สุดคือทุนทางสังคมในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ($\bar{X}=4.12$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 ($SD.=0.53$) รองลงมาคือ ทุนทางสังคมในโครงสร้าง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 ($\bar{X}=3.58$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ($SD.=0.57$) และตามด้วยทุนทางปัญญาและวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 ($\bar{X}=3.58$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 ($SD.=0.67$) ส่วนน้อยทุนมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 ($\bar{X}=3.51$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ($SD.=0.57$) และทุนทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ทุนทางสังคมในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 ($\bar{X}=3.49$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 ($SD.=0.67$)

2. จากผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติดของโมเดล กลมกลืน พบว่า ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติดได้รับอิทธิพลทางตรงจากทุนทางสังคมในครอบครัว ($\beta=1.34$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งให้เห็นว่า รูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด ต้องอาศัยทุนทางสังคมในครอบครัว โดยการสร้างภูมิคุ้มกันในครอบครัว ได้แก่ ในครอบครัวมีกิจกรรมสร้างความอบอุ่นสม่ำเสมอ มีการสื่อสารที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว การรับฟัง/แลกเปลี่ยนความคิดเห็น/สนใจ/ห่วงใยต่อสมาชิก ในครอบครัวมีผลต่อการป้องกันยาเสพติด การสร้างบรรยากาศที่ดี ได้แก่ การสร้างอารมณ์ขัน การไม่ประชดประชันทางคำพูด การหยุด การขอโทษ เป็นต้น การอบรมกลุ่มเกลา (การอบรมขัดเกลาทางสังคม) บุตรหลานให้รู้เท่าทันยาเสพติด มีบุคลิกภาพตามแนวทางที่ครอบครัวสังคมในชุมชนต้องการ รู้จักเลือกดำเนินชีวิตให้ห่างไกลยาเสพติด เนื่องจากความภาคภูมิใจและนับถือตนเองจะทำให้บุคคลไม่พึ่งพาหรือเกี่ยวข้องกับอบายมุขและสิ่งเสพติด ดังภาพ

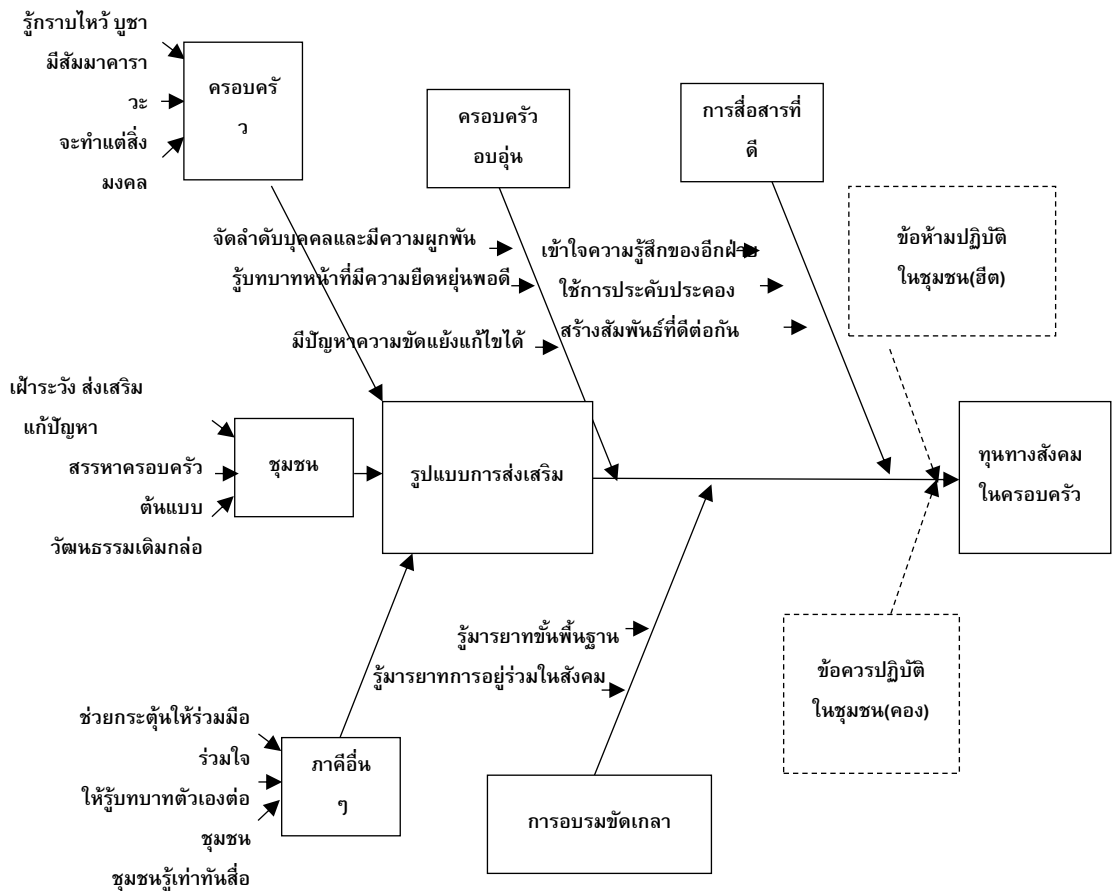
ภาพที่ 1 เส้นอิทธิพลทุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด

3. ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากแผนผังก้างปลา (Fish Bone Diagram) มาประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบในการอธิบายสถาบันครอบครัว ในงานวิจัยนี้หมายถึง ทุนทางสังคมในครอบครัว ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ข้อสรุปของงานวิจัยนี้การสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ที่ประกอบไปด้วย กิจกรรมเสริมสร้างให้ครอบครัวอบอุ่น มีการสื่อสารที่ดีในครอบครัว และการอบรมขัดเกลาในครอบครัว ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้ มีลักษณะคล้ายปลาที่เหลือแต่ก้าง โดยมุ่งเน้นส่วนหัวปลาเป็นเป้าหมายคือทุนทางสังคมในครอบครัวที่จะนำไปสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด ส่วนหางปลา คือ กลไกทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน ประกอบไปด้วย ครอบครัว ชุมชน และภาคอื่น ๆ ที่หนุนเสริมให้เกิดรูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมในชุมชน ส่วนกระดูกสันหลัง คือ กระบวนการส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนทุนทางสังคมเพื่อนำไปสู่การฟื้นฟูทุนทางสังคมในครอบครัวให้เกิดความเข้มแข็ง ในขณะที่ ส่วนก้างปลา ประกอบด้วย 1) ครอบครัวอบอุ่น ได้แก่ การจัดลำดับศักดิ์บุคคล หมายถึงความเคารพในความเป็นลุง ป้า น้า อา ในกลุ่ม

เครือญาติ ให้มีความผูกพันต่อกัน รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองที่มีต่อเครือญาติ หากมีข้อขัดแย้งหรือมีความคิดเห็นต่าง ให้มีความยืดหยุ่นความพอดีในการดำเนินชีวิต หากมีปัญหาจนเกินอำนาจตัดสินใจจนลุกลามไปสู่ความขัดแย้งก็สามารถรับฟังความคิดเห็นในเครือญาตินำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ 2) การสื่อสารที่ดีในครอบครัว อันได้แก่ การเข้าใจความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่ง การรู้จักรับฟังผู้อื่น การพูดจาด้วยการประคับประคองเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 3) การอบรมขัดเกลา ได้แก่ การรู้มารยาทขั้นพื้นฐาน อันหมายถึงการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ เช่น มารยาทในการรับประทานอาหาร สอนให้รู้จักนับถือญาติพี่น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย ตามศักดิ์ทางสังคมที่เหมาะสม และรู้มารยาทการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข

ในขณะที่คลิบสองข้างของแผนผังก้างปลา ประกอบด้วย ข้อห้ามปฏิบัติในชุมชน (ฮีด) และข้อควรปฏิบัติในชุมชน (คอง) อันเป็นบรรทัดฐานของครอบครัว ในการประคับประคองให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสงบสุข อันเป็นส่วนหนึ่งของทุนทางสังคม ส่งเสริมให้ชุมชนห่างไกลยาเสพติดอันเป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการตนเองของชุมชนนั่นเอง

ภาพที่ 2 รูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมในครอบครัวสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด

อภิปรายผล

1. สภาพทุนทางสังคมที่เกี่ยวกับลักษณะ ประเภท การทำหน้าที่ของทุนทางสังคมในชุมชน

ชุมชนบ้านทุ่งโปรงเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีจำนวนหมู่บ้านน้อยใหญ่รวมกันอยู่จำนวน 5 หมู่บ้าน มีประชากร 184 ครัวเรือน ประชากรเป็นชาย 358 คน หญิง 334 คน รวม 692 คน เมื่อพิจารณาเชิงลึกชุมชนแห่งนี้มีวิถีชีวิตส่วนใหญ่จากประวัติความเป็นมาของการอยู่ร่วมกันมาอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เกื้อกูลกัน นั้นหมายความว่า เป็นชุมชนที่มีทุนทางสังคมค่อนข้างเข้มแข็ง และเป็นปึกแผ่นมาเป็นเวลานาน ที่สะท้อนให้เห็นว่ามีระบบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเองได้และตั้งอยู่บนพื้นฐานทางศีลธรรม วัฒนธรรม จารีต ประเพณีที่ดั้งเดิม มีการจัดองค์กรทางสังคมที่

เข้มแข็ง มีผู้นำที่มีคุณธรรม มีกระบวนการก่อเกิดทุนทางสังคมและส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่นถ่ายทอดทางวัฒนธรรม โดยผ่านกระบวนการทางสังคมด้านต่าง ๆ อันแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของทุนทางสังคมในชุมชนแต่อดีตมา สอดคล้องกับ อเนก นาคะบุตร (2545) ที่ได้กล่าวถึงทุนทางสังคมในลักษณะของความเข้มแข็งของชุมชนว่า มิใช่เป็นเรื่องที่เพิ่งเกิดขึ้นในประเทศไทย แต่หากเป็นคุณค่าเดิมที่สังคมไทยมีอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็ความมีน้ำใจต่อกัน การแบ่งปันซึ่งกันและกัน ความเอื้ออาทรต่อกัน การเกาะเกี่ยวกันทางสังคม การรวมกลุ่มเป็นองค์กร หรือการจัดตั้งเป็นเครือข่ายต่าง ๆ (อเนก นาคะบุตร, 2545) สอดคล้องกับงานวิจัยที่ชื่อ ไกรวุฒิ วัฒนสิน (2549) ที่ศึกษาเรื่อง ทุนทางสังคมกับการป้องกันอาชญากรรม พบว่า เมื่อความเจริญที่เข้ามาทำให้ชุมชนพึ่งพากันเองน้อยลง รวมทั้งลดการพึ่งพาภูมิปัญญาของตนเอง ทำให้ทุนทางสังคมที่มีอยู่บางส่วนจางหายไป จนเมื่อประสบปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมที่มีผลกระทบจากระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ จนได้มีแกนนำกระตุ้นปลุกจิตสำนึก การร่วมมือแก้ไขปัญหา พื้นฟูทุนทางสังคมขึ้นมาใหม่ทำให้เกิดระบบคิด และแนวทางการปฏิบัติในชุมชนที่เพียงพอร่วมกันกับพื้นฐานความเกื้อกูลร่วมมือร่วมใจกัน พึ่งพาอาศัยกันในขณะที่เดียวกันก็ได้สร้างทุนทางสังคมในรูปแบบการเชื่อมโยงระดับชุมชนที่ยืดโยงและสัมพันธ์กันอยู่ (Bridging Social Capital) กลายเป็นทุนทางสังคมในลักษณะเครือข่ายชุมชน ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจกันพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (ไกรวุฒิ วัฒนสิน, 2549) และสอดคล้องกับ Putnam (2002) จากงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าทุนทางสังคม คือ การเชื่อมโยงของบุคคลเป็นเครือข่ายทางสังคมบนพื้นฐานความเชื่อถือ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน (Trust) และมีมาตรฐานในการทำงานร่วมกัน (Putnam, 2002)

2. การกำหนดรูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด

การศึกษารูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด ได้ข้อค้นพบเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ดังนี้ ในภาพรวมทุนทางสังคมอยู่ในระดับมาก มีระดับคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือทุนทางสังคมในครอบครัว รองลงมาคือ ทุนทางสังคมในโครงสร้างตามด้วยทุนทางปัญญาและวัฒนธรรม ทุนมนุษย์ และทุนทางสังคมในชุมชน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบทุนทางสังคมแต่ละประเภทพอสรุปได้ดังนี้

ทุนมนุษย์ ประกอบด้วย ความรอบรู้ได้แก่ ความสามารถนำประสบการณ์ชีวิตมาเป็นเกราะป้องกันยาเสพติดได้ ดังจะเห็นได้จากปรากฏการณ์ในชุมชนจากข้อสรุปงานเชิงคุณภาพว่า คนในชุมชนมีการเรียนรู้เกี่ยวกับพิษภัยยาเสพติด จากความผิดพลาดของผู้อื่น จากหน่วยงานภาครัฐ/องค์กรอื่นหรือจากสื่อต่าง ๆ แล้วนำมาเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตเพื่อห่างไกลยาเสพติด และการนำประสบการณ์ชีวิตมาเป็นเกราะป้องกันยาเสพติด ได้แก่ มีความรู้เกี่ยวกับพิษภัยยาเสพติด และทักษะในการปฏิเสธยาเสพติด สอดคล้องกับ สถาบันพระปกเกล้า (2554) ได้กล่าวว่า ส่วนทุนทางสังคมที่เป็นกำลังสำคัญ คือ ทุนบุคคล (ทุนมนุษย์) เพราะทุนทางสังคมที่ทุกคนร่วมกันทำงานนำไปสู่แนวคิดที่ว่าทุกคนจะหันหน้าเข้าหากัน พุดคุยกันมาก

ขึ้น เพื่อสร้างชุมชนที่น่าอยู่ให้เป็นต้นแบบของการเรียนรู้ โดยการวางแผนที่จะพัฒนาศักยภาพชุมชนด้วยหลักการพึ่งพิงตนเอง และในที่สุดทุนมนุษย์มีอิทธิพลทางอ้อมทั้งต่อทุนทางสังคมในโครงสร้าง และต่อทุนทางปัญญาและวัฒนธรรม ที่เห็นเป็นรูปธรรมในชุมชนจะสังเกตได้จากการลงลายมือชื่อหรือการจัดเวทีประชาพิจารณ์เพื่อออกกฎกติกาชุมชนและข้อบังคับชุมชนเป็นต้น (สถาบันพระปกเกล้า, 2554)

3. การยืนยันรูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมในครอบครัวสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด

การศึกษารูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด ได้ข้อค้นพบคำตอบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ดังนี้ สถาบันครอบครัว ถือเป็นสถาบันแรก ที่มีบทบาทหน้าที่ในสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดโดยตรง ทั้งทางนิตินัย และพฤตินัย พ่อแม่ คือ บุคคลสำคัญในการอบรม เลี้ยงดู สั่งสอน นอกจากนี้ยังจะต้องประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี ที่ถูกต้องให้กับบุตรหลาน สอดคล้องกับ สติต วงศ์สุวรรณ (2551) ที่กล่าวไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์รู้จักกฎเกณฑ์ทางสังคม โดยผ่านทางผู้ให้การอบรม (พ่อ แม่) ทำให้คนคนนั้นเกิดการเรียนรู้และเกิดการประพฤติปฏิบัติตาม กระบวนการอบรมเลี้ยงดูจะอบรมกล่อมเกลาคิดตั้งแต่เกิด โดยบุคคลที่อยู่แวดล้อม เช่น พ่อ แม่ ญาติ พี่น้อง เป็นต้น ทำให้เด็กได้รู้สึกได้เข้าใจ ได้รู้สิ่งดีไม่ดี สิ่งใดควรทำไม่ควรทำ จนทำให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น เรียบร้อย เกเร มีมารยาท ไม่มีมารยาท ไปจนถึงลักษณะเชื้อสัตย์ คดโกง มีเมตตา หรือโหดร้าย (สติต วงศ์สุวรรณ, 2551)

ดังนั้น สถาบันครอบครัว โดยเฉพาะพ่อ แม่ เป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการอบรมเลี้ยงดู ให้ความรู้สิ่งไหนดีไม่ดี สิ่งไหนควรทำไม่ควรทำ จะต้องปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้กับบุตรหลาน รวมถึงการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีให้กับบุตรหลานเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำที่ถูกต้อง สร้างความอบอุ่นให้กับครอบครัวอีกทั้งไม่สร้างปัญหาให้กับครอบครัว

สรุป

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาจากทุนทางสังคมที่เกี่ยวกับลักษณะ ประเภท การทำหน้าที่ของทุนทางสังคมในชุมชนพื้นที่เพื่อให้ได้ประเด็นเกี่ยวกับลักษณะทุนทางสังคม ประเภททุนทางสังคม และหน้าที่ทุนทางสังคม โดยศึกษาผ่านบริบทชุมชน ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ในชุมชนและนอกชุมชน กลุ่มและการรวมกลุ่มทางสังคม จารีต ประเพณี และพัฒนาการของยาเสพติดในชุมชน ต่อมาผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษาค้นคว้าจากการศึกษาบริบทชุมชนและทุนทางสังคมมาสรุปเป็นแบบแผนความรู้เกี่ยวกับทุนทางสังคมในรูปแบบของตัวแปรเชิงสาเหตุ ทั้งนี้ ตัวแปรเชิงสาเหตุที่ผ่านการ

แจกแจงและจัดหมวดหมู่ในระดับของการวัดตัวแปรเพื่อนำเอาทุนทางสังคมมาสร้างรูปแบบกลไกทางสังคมให้ชุมชนสามารถจัดการตนเองด้านยาเสพติดได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด” มีข้อค้นพบที่ผู้วิจัยต้องการเสนอแนะทั้งที่เป็นข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป รายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ทุนทางสังคมที่มีลักษณะยึดติดกับโครงสร้างชุมชน ควรได้รับการส่งเสริมด้วยการนำไปผนวกเข้ากับรูปแบบในการแก้ไขปัญหาเสพติดของภาครัฐ การปฏิบัติงานของภาครัฐ

2. ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา

2.1 ชุมชนควรนำรูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด ซึ่งเป็นข้อค้นพบจากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการจัดการและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน

2.2 ชุมชนและครอบครัว (ทุนทางสังคมในครอบครัว) ควรมีบทบาทในการสนับสนุนซึ่งกันและกันในการจัดการและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน

2.3 ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาเสพติดของชุมชน ควรได้มีโอกาสรับความรู้ ความเข้าใจถึงทุนทางสังคม ประโยชน์และหน้าที่ของทุนทางสังคมต่อการแก้ไขปัญหาเสพติด

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

3.1 การวิจัยครั้งต่อไป เสนอแนะให้มีการเปิดพื้นที่ของการวิจัยให้กว้างขวางครอบคลุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มากขึ้น เพื่อสร้างการรับรู้และสร้างความเข้าใจร่วมกันของคนในชุมชน

3.2 การวิจัยครั้งต่อไป เสนอแนะให้จัดขบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมต่อปัญหาเสพติดในชุมชน และเพื่อให้มีกระบวนการแก้ไขปัญหาไปพร้อม ๆ กัน

เอกสารอ้างอิง

- ไกรวุฒิ วัฒนสิน. (2549). ทูทางสังคมกับการป้องกันอาชญากรรม. ใน *ปรัชญาชุมชนสัมพันธ์ สาขาสังคมสงเคราะห์*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. (2552). *ทูทางสังคม รากฐานความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2554). *การศึกษาทูทางสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สถิต วงศ์สุวรรณค์. (2551). *การพัฒนาบุคลิกภาพ*. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.
- สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม. (2542). *ชุมชนเข้มแข็ง คือพลังกอบกู้สังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2552). *สรุปผลการดำเนินงานโครงการภายใต้แผนพัฒนาระบบงานต้นแบบเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบครบวงจร*. กรุงเทพมหานคร: กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม.
- สิทธิธัญญ์ ประพุทธนิตินสาร. (2556). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. ใน *รายงานการวิจัย โครงการวิชาการเพื่อเด็กและชุมชน คณะสังคมศาสตร์*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาภิเชก. (2558). *คลังความรู้ 26 มิถุนายน วันต่อต้านยาเสพติดโลก*. จันทบุรี: หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาภิเชก.
- อเนก นาคะบุตร. (2545). *ทูทางสังคมและประชาสังคมในเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน.
- Putnam. (2002). *Bowling Together*. The United State of America: The American Prospect .